

Nem tudni annyi, mint elveszni. A világban, amely a leg- és legújabb gépekkel bombáz bennünket, füstízű sóval, vadonás friss szupernovával, kétperces eszmékkel és izmusokkal, futó ismerősök, barátságok?, szerelmek? szeles hadával, születő tudományokkal, letűnő kultúrákkal, híradattal, tárgy-özönnel, jóssággal és árulással, hazugsággal és bájjal.

Hol vagyunk?

Érvényes tudásra van szükség, korszerűre, eligazítóra.

A kanásztól a magfizikusig minden szakember tudja nagyjából, hogy az ő tudományának szekere mostanában merre halad; tolni kell-e, kanyarítani vagy éppen fékezni. És hogy mi kell a szekér mozgatásához: erő? ügyesség? nyelvtudás? matematika? história? vegytan? énekszó? etológia? elektrofizika? etnográfia? endokrinológia? Beszerezni, ami szükséges. Ami érvényes. Érvényes tudás az, ami érvényesül. Ami előrelendíti a szekeret a versenyben, ami azóta tart, amióta Ádám és Éva evett a Tudás Fájáról. Őseink akkor nemcsak a Teremtővel, de a többi lényel is szembefordultak, mindörökre elhatárolván magukat tőlük. Kocsira ültek, az állatok maradtak gyalog, nem gyűjtenek tudást könyvtárakba-iskolákba, nem tudnak ölésről, csak evésről, halálról, csak életről.

A korszerű tudás aktuális. Ma hajtja a kocsit, holnapra elévül, a holnapi holnaputánra. A kocsi tudása. A kocsiban a hajtó is korszerű: a holnap leváltja majd, akár az elkopott csapszöveget, ha nem tud alkalmazkodni a kocsi sebesebb futásához. A történet ettől kezdve nem az emberről, hanem a kocsiról szól. Ez elviselhetetlen. A legelviselhetetlenebb: az ember még csak nem is egy másik ember szolgálja lesz, hanem egyenest mindenféle dolgoké. Hisztériázni kezd, garázda lesz, narkomániás, harácsoló, szándékkal buta, mint egy csapszög – hátha megbújhat –, zabálni kezd és fogyókúrázni, csapongani, öldökölni: állatokat irt ki, folyókat, saját magzatát, önmagát. Az elveszettség legsúlyosabb foka, mikor már önmagunkban sem találjuk meg a helyünket.

Sokféle tudásunkból egy hiányzik: a valóságos tudás arról, hogyan éljünk? mivégre vagyunk a világon? legyünk-e jók? miért? hogyan? miért szeressük a másikat? magunkat? mekkora a világ? véget ér-e aktuális tudományunk határainál vagy a halálunkkal?

Lehet a mai iskolának fontosabb tárgya annál, ami századokon, ugyan, évezredekben át a tantárgyak elseje volt és a legutóbbi időkben hit- és erkölcstannak hívták?